

КУЩ Е. О.

Запорізький національний технічний університет

АНГЛІЙСЬКІ ПОЛІТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРОБЛЕМА

Статтю присвячено дослідженню труднощів, способів і прийомів перекладу англійських політичних неологізмів. Основними є транслітерація, транскрибування, калькування, описовий переклад. Адекватний переклад відповідних неологізмів вимагає урахування контексту їх використання.

Ключові слова: політичний неологізм, способи та прийоми перекладу, транслітерація, транскрибування, калькування, описовий переклад.

Статья посвящена исследованию трудностей, способов и приёмов перевода английских политических неологизмов. Основными есть транслитерация, транскрибирование, калькирование, описательный перевод. Адекватный перевод соответствующих неологизмов требует учета контекста их использования.

Ключевые слова: политический неологизм, способы и приёмы перевода, транслитерация, транскрибирование, калькирование, описательный перевод.

The article is devoted to the investigation of difficulties, ways and methods of translation of English political neologisms. Transliteration, transcription, loan and descriptive translation are among them. Adequate translation of the corresponding neologisms requires consideration of the context of their usage.

Key words: political neologism, ways and methods of translation, transliteration, transcription, loan and descriptive translation.

Незважаючи на той факт, що динамічний характер розвитку політичного життя у сучасному світі постійно привертає увагу науковців, у перекладознавстві на сьогоднішній день існує лише невелика кількість систематизованого теоретичного матеріалу щодо специфіки перекладу політичної літератури з англійської мови на українську та навпаки. Оскільки політичний переклад займає одну з центральних позицій серед тематичних розділів перекладацької діяльності, то комплексний підхід до аналізу особливостей перекладу англійських політичних неологізмів є вельми **актуальним** за сучасних умов.

У зв'язку з цим **метою даної статті** є визначення видів англійських політичних неологізмів та аналіз способів їх перекладу українською мовою. Досягнення поставленої мети припускає вирішення наступних **завдань**: здійснити системний опис англійських політичних неологізмів, надати класифікацію їх видів та груп; з'ясувати основні труднощі та адекватні способи та прийоми їх

передачі засобами мови перекладу. **Об'єктом** статті є сучасні англійські неологізми та особливості їх перекладу українською мовою. **Предметом** є способи та прийоми перекладу англійських політичних неологізмів українською мовою.

Матеріалом статті слугували неологічні слова та словосполучення політичної сфери, отримані методом суцільної вибірки із сучасних англійських лексикографічних джерел, аутентичних американських і британських періодичних видань.

Наукова новизна статті полягає у тому, що в ній уперше здійснюється системний аналіз видів та груп англійських неологізмів політичної сфери, з'ясовуються основні труднощі, способи та прийоми їх передачі українською мовою.

Під час перекладу політичних текстів необхідно враховувати, що такі тексти поєднують у собі риси різних функціональних стилів і жанрів. Крім того, вони є сферою вживання великої кількості політичних неологізмів і різного роду політичних термінів. Отже, вибір адекватного варіанту для передачі значення цих слів і термінів є одним із найбільш складних завдань перекладу текстів політичної тематики.

Основні труднощі, що виникають при перекладі політичних неологізмів, полягають у з'ясуванні значення нового слова. Переклад неологізму, семантика якого вже відома перекладачеві, є завданням більш простим. Вирішується воно залежно від того, до якого типу слів належить даний політичний неологізм. Під неологічною політичною лексикою розуміємо будь-які мовні лексичні або фразеологічні одиниці, в семантичній структурі яких сема "політичний" є обов'язковою й які сприймаються носіями літературної мови окремого національно-територіального варіанта як нові (за формою або змістом) [1:197]. Беручи до уваги визначення поняття слова (а неологізм, як відомо, є "новим словом" від грецького *neos* – новий і *logos* – слово, поняття), під неологізмом можна розуміти мовну одиницю, що: виникла та починає вільно відтворюватися в мовній системі на певному етапі розвитку суспільства; характеризується відносною структурно-семантичною усталеністю (поступовим закріпленням певного змісту за визначеною формою); словотворчою чи семотворчою специфікою; одночасно

співвідноситься з аспектами дійсності (новими чи тими, що отримали новітнє висвітлення) і концептуалізацією її ділянок у мисленні [2:38].

Будь-які неологізми розподіляються на кілька видів: нові слова (лексичні неологізми), нові сталі словосполучення (фразеологічні неологізми), нові лексико-семантичні варіанти або нові семантичні варіанти сталих словосполучень (семантичні неологізми) [3:20]. На думку В. І. Заботкіної, серед неологізмів можна виділити: *власне неологізми* (новизна форми поєднується з новизною змісту); *трансномінації* (новизна форми слова поєднується зі змістом, що раніше передавався іншою формою); *семантичні інновації або переосмислення* (нове значення позначається формою, яка вже була в мові) [2:30]. Розглянемо докладніше кожен із видів перерахованих новотворів.

Власне неологізми – це слова та словосполучення, що утворюються в мові разом із виникненням в об'єктивному світі нового поняття (нової реалії) і які реалізують номінативну функцію слова, словосполучення, зокрема: *Europa* + *Arabia* = *Eurabia* – політичний союз Європи й Арабських націй (проти Ізраїлю та євреїв); *America* + *Mexica* = *Amexica* – зона, де США та Мексика розділяють границю, мовні, культурні, а також економічні умови.

Трансномінації поєднують новизну форми слова зі значенням, яке вже передавалося раніше іншою формою. Мета їх утворення полягає в більш емоційному позначенні предмету чи явища, що вже має нейтральне найменування [2:32]. Так, наприклад, словосполучення “*air supply*”, що має значення “*подача повітря*”, в політичній сфері набуло значення “*корупція*”.

Під *семантичними інноваціями* розуміють нові значення вже існуючих слів [2:32; 3:12], наприклад: *rat* – *чітко націлена законодавча поправка або законопроект задля політичної вигоди*; *watermelon* – *комуніст, що видає себе за діяча з охорони навколишнього середовища*.

Розрізняють наступні варіанти семантичних інновацій: старі слова повністю змінюють своє значення, втрачаючи попереднє (що існували раніше); у семантичній структурі слова з'являється ще один лексико-семантичний варіант при збереженні всіх традиційних [2:30]. Серед семантичних інновацій останніх десятиліть переважають одиниці другого типу. Так, наприклад, слово *mafia* розширило своє

значення: “будь-яка таємна організація, замкнуте коло, клан“. Нового значення здобули в сучасній англійській мові також наступні лексичні одиниці: *go-go* – динамічний, сучасний; *late train* – поствиборча підтримка кандидата, особливо при переході від кандидата, що програв, до кандидата-переможця; *nuclear option* – крайні заходи.

Зазвичай політичну неологічну лексику розподіляють на такі групи: номенклатурні найменування осіб, відомств, органів, територій; термінологічні одиниці на позначення електоральних і суміжних технологій; найменування політичних партій, рухів, ідеологічних течій та їх учасників [4:76; 5:102].

Процес перекладу політичних неологізмів з англійської мови на українську проходить у два етапи: з'ясування значення неологізму (коли перекладач або звертається до останніх видань англійських тлумачних / енциклопедичних словників, або усвідомлює значення нового слова, беручи до уваги його структуру та контекст); власне переклад (передача) засобами української мови, а саме: транскрипція, транслітерація, калькування, описовий переклад (пояснювальний або підстановчий, при використанні останнього способу можна спостерігати як повний збіг денотативних значень, так і звуження або розширення значення слова мови перекладу, або ж неповний збіг значень пари слів мови оригіналу та мови перекладу).

Сучасні дослідники розрізняють наступні види перекладу англійських політичних неологізмів: *транскодування; підбір аналога; калькування; описовий переклад* [6:60; 1:198]. Існують також і квазібезперекладні методи передачі неологізмів [6:61]. У випадку квазібезперекладних методів переклад замінюється актом запозичення звукової (при транскрипції) чи графічної (при транслітерації) форми слова разом із значенням з мови оригіналу в мову перекладу. Однак безперекладність цього прийому насправді є тільки удаваною: фактично запозичення тут здійснюється саме заради перекладу як необхідної передумови для його здійснення. Запозичене слово стає фактом мови перекладу і вже в якості такого виступає як еквівалент зовні ідентичного з ним іншомовного слова.

Транскодування відбувається, коли звукова та / або графічна форма слова мови оригіналу передається засобами абетки мови перекладу [7:104]. Найчастіше транскодування політичних

неологічних термінів відбувається в тих випадках, коли термін у мові перекладу складається з міжнародних терміноелементів латинського або давньогрецького походження. Транскодування поділяється на чотири підвиди: транслітерацію; транскрипцію; змішане транскодування; адаптивне транскодування.

Метод *транслітерації* полягає в тому, щоб за допомогою українських літер передати літери, що складають англійське слово. Для цього перекладач не обов'язково повинен знати вимову англійського слова, він може обмежитись його зоровим сприйняттям, наприклад:

(1) *Czech ombudsman and former justice minister Otakar Motejl, who defended regime opponents while working as a lawyer in the Communist era, died on Sunday at the age of 77, his relatives and colleagues said. A respected legal authority and regarded as a moral paragon, Motejl became the country's first-ever ombudsman, or public defender, in 2000 [9].*

Як повідомляють родичі та колеги, чеський омбудсмен і колишній міністр юстиції Отакар Мотейл, який захищав супротивників режиму, працюючи юристом в комуністичну епоху, помер у віці 77 років в неділю. Шановний юрист і зразок моральності, Мотейл став першим в історії омбудсменом країни, або громадським захисником, у 2000 році.

Лексема *ombudsman* запозичена зі шведської мови, переклад її здійснюється за допомогою транслітерації *омбудсменом*.

Значно більшого розповсюдження в перекладацькій практиці сьогодення набуває прийом *транскрибування*, який полягає в передачі не орфографічної форми слова, а фонетичної. У силу значної відмінності фонетичних систем української та англійської мови, така передача завжди є дещо умовною і відтворює лише деяку подібність англійського звучання, зокрема:

(2) *On Monday, Mr. Yanukovich criticized Ms. Tymoshenko for presuming that she would be prime minister, saying that she was demonstrating her “political immaturity.” “Any statement regarding a victory solely on the basis of exit poll predictions is irresponsible, unpersuasive and extremely cavalier”, he said [10].*

У понеділок, пан Янукович розкритикував пані Тимошенко за припущення, що вона буде прем'єр-міністром, сказавши, що вона

демонструє свою "політичну незрілість". "Будь-яка заява про перемогу лише на основі прогнозів екіт-полу є безвідповідальною, непереконливою та вкрай зарозумілою", сказав він.

Як свідчить переклад, при транскрибуванні англійське словосполучення *exit poll* приймає форму складного слова *екіт-полу* в українській мові.

Змішане транскодування відзначається застосуванням транскрибування з елементами транслітерування. Наведемо приклад змішаного транскодування, що застосовується при перекладі політичних неологізмів:

(3) *While exports to the United States might rebound this year, in the long run the decline in American demand and the growing importance of China represent a fundamental shift in the geopolitics of oil* [11].

Хоча експорт до Сполучених Штатів може підвищитись цього року, протягом тривалого періоду зниження американського попиту і зростаюча важливість Китаю являють собою фундаментальні зміни в геополітиці нафти.

Префікс *geo-* (від грецького "земля") використовується у словах із значенням "земні поверхні". Отже, грецькі на латинські напівافیкси беруть активну участь у творенні неологічної лексики, в тому числі й політичної.

Адаптивне транскодування – вид мовного посередництва, при якому зміст оригіналу передається в перетвореній формі, що забезпечує заданий обсяг і характер переданої інформації [7:106], зокрема:

(4) *The red shirts, who broadly support ousted former prime minister Thaksin Shinawatra, have been demonstrating since mid-March, at first demanding immediate elections. They say the ruling coalition has no mandate after coming to power in a parliamentary vote 17 months ago orchestrated by the army* [12].

Гарибальдійці, які підтримують усунутого колишнього прем'єр-міністра Таксіна Чинаватра, проводили демонстрації з середини березня, вимагаючи, в першу чергу, негайних виборів. Вони говорять, що правляча коаліція не має мандата після приходу до влади в результаті парламентських виборів 17 місяців тому, організованих армією.

Калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем чи слів (у випадку стійких словосполучень) – їхніми лексичними відповідниками в мові перекладу [7:105]. Сутність калькування полягає в створенні нового слова чи стійкого словосполучення в мові перекладу, що копіює структуру вихідної лексичної одиниці, наприклад: *superpower* – *наддержавна*, *green revolution* – *зелена революція*. Розглянемо детальніше приклади перекладу англійських політичних неологізмів за допомогою калькування:

(5) *Many retailers want E-day to be either October 2001 or February 2002* [13].

Багато торговців вважають, що Є-день має відбутися в жовтні 2001 або в лютому 2002.

Лексема *Є-день* має значення “день заміни грошових одиниць країн-членів економічного та політичного об’єднання Євросоюзу єдиною валютою”. Калькування надає можливість здійснити адекватний переклад вказаної лексичної одиниці засобами української мови.

Особливого значення набувають у мові політики словосполучення *soft money* та *hard money*, які вступають у антонімічні відношення. Фразеологічний неологізм *hard money* позначає гроші, що надходять у вигляді пожертвування на ім’я конкретного політичного діяча, на відміну від пожертвувань у фонд політичної партії взагалі – *soft money*. Зазначені словосполучення перекладаємо шляхом калькування:

(6) *There is, for example, a proposed ban on “soft money”, the kind that can go without into a political party’s coffers (as opposed to the regulated “hard money” for individual candidates* [14].

Існує, наприклад, заборона на “м’які гроші”, без яких фінансові ресурси політичної партії можуть обітись (на відміну від регламентованих “твердих грошей” для окремих кандидатів).

При перекладі неологізмів також має місце застосування лексико-граматичної трансформації *експлікація* (описового перекладу). Цей вид лексико-граматичної трансформації полягає в заміні одиниці мови-оригіналу таким словосполученням мови перекладу, що експлікує її значення, тобто надає більш або менш повне пояснення чи визначення цього значення мовою перекладу,

наприклад: *conservationist* – прихильник охорони навколишнього середовища, *whistle stop-speech* – виступ кандидатів у ході передвиборної агітаційної поїздки

Наведемо приклад описового перекладу англійських політичних новотворів засобами української мови:

(7) *The three-word phrase – “when they vote” – is the key to understanding swing voters. The most accurate definition of a swing voter is a person who swings between voting and not voting. No matter how defined, however, swing voters remain the most coveted, and most influential, demographic in American politics. And this year's swing voter could very well be . . . Young People [15].*

Фраза з трьох слів – “коли вони голосують” – є ключовою до розуміння непостійних виборців. Найбільш точно визначити непостійного виборця можна як особу, яка коливається, голосувати чи не голосувати. Незалежно від того, як їх визначають, непостійні виборці залишаються найбільш бажаними та найбільш впливовими в американській політиці. І цього року непостійним виборцем цілком може бути ... Молодь.

В англійській мові словосполучення *swing voter* слугує засобом номінації виборця, який постійно коливається, не віддаючи перевагу певній політичній силі. Такі виборці є непередбачуваними, можуть проголосувати за певну партію або кандидата, а на наступних виборах підтримати іншу силу. Проте у наведеному фрагменті зазначену мовну одиницю не можна перекласти, як “*виборець, що коливається*”, оскільки мова в ньому йде не про те, за кого віддати свій голос, а про те, чи йти взагалі на вибори. Тому англійський політичний неологізм *swing voter* перекладається тут як “*непостійний виборець*”.

В результаті аналізу теоретичного та фактичного матеріалу нами було виявлено наступні способи та прийоми перекладу англійських політичних неологізмів: транскодування; підбір аналога; калькування; описовий переклад (експлікація). **Подальші** дослідження вбачаємо у необхідності аналізу особливостей прагматичної адаптації речень із політичними неологізмами. Адаптивні перекладацькі моделі покликані розкрити причини зміни речень в процесі їх переходу в іншомовний.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соловей А. Перевод политической лексики в текстах разного типа / Андрей Соловей // Наукові записки. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. – Вип. 75 (5). – С. 197–201.
2. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка / Вера Ивановна Заботкина. – М.: Высшая школа, 1989. – 303 с.
3. Зацный Ю. А. Новая общественно-политическая лексика и фразеология английского языка / Юрий Антонович Зацный. – Запорожье: ЗНУ, 2000. – 200 с.
4. Зацный Ю. А. 11 вересня 2001 року і поповнення словникового складу англійської мови / Юрій Антонович Зацний // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / відп. ред. Чередниченко Олександр Іванович. – К.: Видав. Дім Дмитра Бураго, 2005. – Вип. 16, кн. 1. – С. 75–78.
5. Воробьева О. И. Политический язык: семантика, таксономия, функции: дис. на соискание науч. степени д-ра филол. наук: спец. 10.02.01 / Ольга Ивановна Воробьева. – М., 2000. – 386 с.
6. Павлова Е. К. Некоторые особенности перевода политических неологизмов начала III тысячелетия / Елена Константиновна Павлова // Вестник Московск. гос. ун-та: Лингвистика и международная коммуникация. – М.: МГУ, 2003. – Сер. 19. – № 4. – С. 60–68.
7. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): [учеб. для ин-тов и фак-тов иностр. яз.] / Вилен Наумович Комиссаров. – М.: Высшая школа, 1990. – 253 с.

ДОВІДНИКИ

8. *The Oxford Dictionary of New Words* / [comp. Elisabeth Knowles, Julia Elliot]. – Oxford: Oxford University Press, 2007. – 357 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

9. Ludewig M. Czech ombudsman and ex-minister Otakar Motejl dies at 77 [Електронний ресурс] / M. Ludewig // The Earth Times. – 09 May 2010. – Режим доступу: <http://www.earthtimes.org/articles/show/322773,czech-ombudsman-and-ex-minister-otakar-motejl-dies-at-77.html>.
10. Levy C. Rivals for Prime Minister Claim Victory in Ukraine [Електронний ресурс] / C. Levy // The New York Times. – 2 October 2007. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2007/10/02/world/Europe/02ukraine.html?scp=1&sq=exit+poll+ukraine&st=nyt>.
11. Mouawad J. China's Growth Shifts the Geopolitics of Oil [Електронний ресурс] / J. Mouawad – The New York Times. – 19 March 2010. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2010/03/20/business/energyenvironment/20saudi.html?scp=1&sq=While+exports+to+the+United+States+might+rebound+this+year&st=nyt>.
12. Mydans S. Protesters Surround Thai Parliament [Електронний ресурс] / S. Mydans. – The New York Times. – 29 December 2008. – Режим доступу: http://www.nytimes.com/2008/12/30/world/asia/30thai.html?_r=1&scp=1&sq=red+shirts+Thaksin+Shinawatra&st=nyt.
13. Jordan M. The Euro [Електронний ресурс] / M. Jordan // The Economist. – 20 September 1997. – Режим доступу: <http://pages.stern.nyu.edu/~nroubini/Emu/fn6924.html>
14. Nakanishi Don T. Asian American politics: law, participation, and policy / Don T. Nakanishi, S. Lai // The Economist. – 1997. – 4 October 1997. – P. 12–14.
15. Todd C. In Search Of the Swing Voter [Електронний ресурс] / C. Todd // The New York Times. – 29 December 2003. – Режим доступу: <http://www.nytimes.com/2003/12/29/opinion/in-search-of-the-swingvoter.html?scp=1&sq=That+three-word+phrase+---+%27%27+when+they+vote%27%27+---+is+the+key+&st=nyt>